

Bordás Győző

TALÁN TÖRTÉNIK MÁR VELÜNK VALAMI

(Regényrészlet)

Régi ismerősök voltunk, minden adatuk megvolt. Még kérdezték is, hol a harmadik? Az a „capo” azaz vezér nevű. Mondtuk, Svájcban maradt, ha igaz.

– Szóval most már csak ketten vannak?

Másnap katonai terepjáróba ültettek, olyan csukott, rácsos dzsipbe, de összekötözve, s adtak egy feketeinges rendőrt is mellénk, akinek tör volt a kezében. Megfélemlítésünkre, nehogy megszökjünk. De hova, kérdeztem önmagamtól? Agyalágyultak, de mindegy. Se pénzünk, se semmi, enni is csak a csendőröktől vagy a börtönőröktől kaphattunk. S ha eddig nem, talán ezután sem hagynak bennünket éhen pusztulni.

Como–Milano, nem nagy távolság, oda vittek ismét. Ugyan mi kezdődhet még előlről? Két-három nap után, már nem is tudom, jön a fegyőr, hogy raportra. Mind a ketten. Bent az irodán egy uniformisos és egy ugyancsak feketeinges.

– Itt a két ingyenjegy, utazzanak vissza Tarvisióba, s szökjenek át a határon úgy, ahogy tudnak. Rendőri kíséretet se kapnak, de tűnjenek el a szemünk előtt, ahogy csak tudnak.

A papíron, amit ha kell, fölmutatni: „Albániából szöktek, felelősséget értük nem vállalunk!” Pecsét, aláírás. Mondom magamban, ez már beszéd. Mert ha kell, hason csúsza is. Még pénzt is adtak, néhány lírát. Egy kenyér ára pontosan egy líra volt. A vonatjegy pedig valóban Tarvisióba szólt.

Már kint vagyunk a milánói állomáson, ahol a piros szalagos várótermes vasutasok bizony nógatják az embereket. Ellenőrzik a jegyeket, utasítanak, ki merre, mikor, melyik vágány felé. A mi jegyünket is tüzetesen megnézte, aztán mutatja, oda, a negyedikre fog megérkezni, nógat, menjünk már, nehogy lekéssük. Közben nézelődünk, örült nagy a nyüzsgés, cipelik a nehéz koffereket, izzadtan, idegesen, gyerekekkel, aztán telefonálgatnak. Szerintem most a hordárok aratnak, nincs is belőlük elég, mármint ezekből a hosszú nyelű kétkerekekből, akiknek ezekre a tragacsaikra, megszámolom, nyolc bőrönd is

fölfér. És milyen ügyesen cikáznak a tömegben, kiabálva valami ilyesmit, hogy „merce, merce”.

– Tudod mit, Pali, vegyünk egy zsetont, látod, hogyan csinálják mások, és telefonáljunk a magyar konzulátusra.

– És akkor mi lesz? – kérdi.

– Rosszabb, mint hogy a határon előbb-utóbb lelőnek bennünket, nem lehet.

– Hát próbáljuk meg.

Annyi eszem volt, hogy két zsetont vettem, merthogy a telefonkönyvben nem találtam a konzulátust, de ott volt a legelején egy szám, valami ilyen szöveggel: „Informarsi.” Ha az egyik elmegy a tudakozóra, maradjon még egy a konzulátusra. De életemben nem telefonáltam még. Nedves is volt a tenyerem, kagyló is most került először a kezembe.

Bedobom a zsetont, hívom a számot, amit előzőleg le is jegyeztem, pedig nagyon könnyű volt: 22-22, de a biztonság kedvéért leírtam, nehogy zavaromban elfelejtsem. Egy kattanás, majd még egy, semmi hang, visszajelzés.

Elment a zseton, eredmény semmi! Most már nemcsak a tenyerem, a nyakam, a hátam, szinte nyálkás voltam mindenütt. Csakhogy, már megbocsátasz, össze nem szartam magam. Aki még nem volt ilyen idegállapotban, ezt meg sem tudja érteni. Van tehát még egy zsetonom, de ott a várótermi ór, s int, kifelé, mert mások is várakoznak a telefonra, ne pocsékoljam az időt.

– Rend aztán van, hogy durva jelzót ne használjak, ezeknél az olaszoknál! – mondom magamban, de mit tegyek? Kotródok tovább, majdcsak lesz valahogy. Pali úgy követ, mint kutya a gazdáját. De jön utánunk a piros szalagos, kék sapkás is, s mutatja, oda a negyedikre, hát már az előbb is nem megmondta, de igyekezzünk, mert mindjárt itt lesz az a tarvisiói.

– Tudod mit, Pali, gyerünk le, mert itt már nagyon szem előtt vagyunk. Van még egy zsetonom.

S a lenti pincesorban, ugyanazon a helyen, ahol fönt is, telefon volt.

Félő, hogy kicsúszik a nedves tenyeremből a zseton. Mint egy aranytallérra, úgy vigyázok rá.

Be is állok a fülkébe, leellenőrzöm a papírról, 22-22. bedobom, s csöng. Szabályosan kicseng. Meg is szólal a hang: si serva?

– Conzulato di Ungarese?

– Si.

S aztán megint egy kattanas, pedig kezemben a ceruza, papír, hogy följegyezzem.

Oda a második tantusz is, s szinte kótyagosan támolygok ki a fülkéből, de bepárasodott szemmel is látom, jön a fönti teremőr. Pontosabban nem is őt látom, hanem azt a piros csíkot, ami úgy virít a karján, mint az autók stoplámpája. Hát nem utánunk jött, s szinte parancsolóan mutatja Palinak, most már kapkodjuk a lábunkat meg kötődünk is föl, mert befutott a vonatunk.

S egyszer csak a piros csíkot elborítja valami feketeség, törlöm is a szemem, hogy az agyam borult-e el, vagy mi történt velem, hát egy ismerős mosoly!

Te szent ég!

Ez don Giovanni!

Valóban ő volt, reverendában, egy barna csuhás, fehér zsineggel átkötött ferencessel.

– Hát te? – kérdezi tőlem, de már ölel is át, s azt a melegséget, ahogyan kissé magához szorította halként csuszamlós, nedves testemet, azóta is magamban hordozom.

Mondom, mi van, Bari, Ancona, Vencacia, Tarvisio... aztán Ausztria, Svájc, majd „indietro”. S most itt vagyunk. Megint zavarunk, úznak bennünket. Sehogyan sem tudunk hazakeveredni. Magyarázom hadarva, mit is szeretnénk tulajdonképpen.

A vasutas-teremőr most már hátrál, két-három lépésnyire visszalép, s csak mondaná, de nem mondja, plébános úr, ezeknek az éhenkórászoknak két perc múlva kifut a vonatuk.

– Tehát a konzulátus?

A csuhás azonnal tárcsázza ugyanazt a számot, amelyet előzőleg én is. Si, si – hallom, s jegyzi a számot.

Ekkor don Giovanni lép be a fülkébe, újabb tárcsázás. Tőle tudom meg, szerencsénk van, a hivatal ilyenkor természetesen már nem dolgozik, de egy tisztviselő még ott volt, holnap reggel itt és itt, utca, házszám, fölírom, jelentkezzünk. Ők, mondja, Genovába iparkodnak, kongregációra. Sajnos, még arra sincs időnk, hogy elmondjam a karácsonyi nem találkozásunk történetét, mert sietnek, de a piros szalagos most már puhább, a tekintete is barátságosabb, s mutatja, itt a fapadon, a fűtött váróteremben megaludhatunk reggelig. Ja, don Giovanni tíz lírát nyom a kezembe, együnk a restiben, ha éhesek vagyunk. Látom, a teremőr is kapott valami aprót. Ekkor esik le a tan-

tuszom. A zsebemben az az egy szál cigaretta. Azonnal adom neki. Megnézte, megszagolta, megtapogatta: – Gitanes – mondta – jó erős francia –, és máris vette elő benzines öngyújtóját.

– A jó isten kísérjen benneteket! – Valami ilyesmit mondott, s a levegőbe, mintha keresztformát rajzolva, szerintem meg is áldott. És a vonatukra sietve eltűntek. Álom volt ez, vagy valóság? Hirtelen nem is tudtam.

Mondjak még valamit: én nem vagyok kimondottan vallásos ember, feltalálóként viszont kötelességem, hogy mindenben kételkedjek, míg nincs megdönthetetlen bizonyíték, de azóta hiszek az isteni gondviselésben!

Úgy dobogott a szívem egész éjjel, hogy el sem tudtam aludni azon a fapadon. Kényelmetlen volt, meg tört. Pedig edzett voltam már nagyon, hiszen a börtönökben sem kaucson aludtunk. Láttam viszont, hogy az a zord ember az ott poroszkáló rendőröknek is szólt, ezeket reggelig hagyjuk békén.

Nehezen akart megvirradni.

Aztán nagy sokára mégis.

Kezemből az utca, házszám: „Piazza di Fiumé 5.” Kóborlunk, kérdezősködünk a koránkelők között, senki sem akarja tudni, hol van. Végre itt vagyunk!

Óránk nincs, csak a templomok harangozásából föltételeztük, hét óra lehet. majd ha megjönnek, mondja az ügyeletes rendőr, aki persze igazolat is. Mi mást mutathatnánk, mint a Tarvisióba szóló vasúti jegyünket. Csóválja is a fejét, hogy ez nem lesz jó, hogy ez tényleg nem jó, de forduljunk egyet nyolcig, mert itt csak akkortól fogad a hivatal.

Már nyitva a kovácsolt vaskapu, a rendőr is mutatja, mehetünk a portásig.

– Maguk azok, akik ügyében egy pap telefonált?

– Igen.

– Hát hol aludtak?

– A vasútállomáson.

– No, jöjjenek, mert a konzul úr már tud magukról.

Így a portásfülkében ülő, nem tudom, kicsoda, de magyarul is beszél.

No végre, gondolom, csak ha egyszer már nem dadogva tudunk beszélni.

– Te, Pali – mondom –, de most már te is nyisd ki a szád, ha már várnak bennünket, ebből csak jó származhat.

– Várjuk ki a végét! – nyugtat, mint aki most már semmiben sem hisz.

– Ne viccelj, valami fejes fogad bennünket, láttál te már ilyet?

Emeletes az épület, valami kanyargós díszlépcsőn vezet bennünket a portás, márvány, szőnyeg, parketta, a falon festmények, illatok, a mennyezet mintázott, üveges, amelyen a beáramló reggeli napfény szinte melegít is.

– Itt tessék tisztességesen viselkedni! – utasít bennünket a portás, míg helyet kínál, kényelmes bőrfotelekben, ő meg kopog az ajtón.

Nem is értem, miről beszél, hát borotvátlanok vagyunk, az tény, toprongyosak is, lerí a külsőnkéről, de viselkedni azért csak tudunk, gondolom. Mondanám is, hogy jegyző volt a nagyapám, egyet s mást csak megtanultam, de minderre nincs idő.

– Magukat az erdőből szalajtották?

Ezt volt az első kérdése annak a sötét öltönyös, nyakkendő, kicsit zömök úrnak, akinek az irodájába a portás bevezetett bennünket. Nem merem ellenkezni, inkább mintegy bocsánatkérően mondtam: – Mi már majd egy éve itt sínylődünk, börtönről börtönre visznek bennünket, mert haza szeretnénk jutni Magyarországra.

– Hova valósiak?

Mondom, én padéi, a Pál meg palicsi.

A nyakkendő erre elővesz egy térképet, nézi, nézi, s a mozdulatából ítélve, mintha nem értené. Pedig a szeméből olvasom, de mennyire.

– Mit is mondott?

– Padé meg Palics!

– Ilyen helységek ma nincsenek a mi országunkban! Magyarországon!

Így, kicsit parancsolóan. Nem mondom, mindkettőnket szíven ütött ez a földrajzi helyreutasítás, de az alázat már a lelkünkbe is be volt gyökerezve. Megsértődni? Ezt a fogalmat a rab csak a nagyobb gazembernek hitt cellatárs iránt ismerheti.

– Tetszik tudni – veszem én elő a jobbik énemet, merthogy nagyapámról csak ragadt rám is valami a torontáli úri világból –, mi katonaszökevények vagyunk – dadogom, s veszem észre anyanyelvemen is –, hónapok óta dobálódunk ide-oda, börtönből börtönbe, megjártuk már Ausztria és Svájc fegyházait is, kérem, segítsen, mi haza, Magyarországra szeretnénk jutni.

– Nem úgy megy az, kérem! Hogy maguk valamit szeretnének. Várjanak!

Rugós ezüst tálcajából cigarettával kínál, megköszönjük, nem élünk vele.

- Éhesek?
- Köszönjük, nem, reggeliztünk már. S most valóban az az érzésem, egy falat se menne le a torkomon.
- Akkor itt lent, az udvaron várjanak, amíg nem szólítom magukat. Egyébként ki maguknak az a, hogy is hívják, don, don...?
- Don Giovanni? – kérdezem, mert most már jobban fog az agyam, mire ő bólint, s erre én nyugodtabban: – Rabtársunk volt Tiranában! Telefonált talán?
- Nincs rá válasz.
- Míg váraoztunk az ismét hívössé váló udvarban, langyos tejet meg zsömlét kaptunk, aki hozza, olaszul kérdi: Mik vagyunk?
- Ungarese.
- Nem úgy érdekelte, milyen vallásúak?
- Christiano – mondom. – Akkor minden rendben, nyugtat meg bennünket. Csak váraozzunk.
- Tanto gracia – mondom, váraozunk mi, ameddig csak kell.
- Bólint az olasz muki, mintha csak azt mondaná, itt aztán biztonságban vannak. Honnan tudtam, tudtuk volna, hogy most ezen a kerítésen belül, szökésünk óta először, valóban biztonságban lehetünk? Honnan tudhattam, hogy váraozásunk óráiban Magyarország földjén foltunk? Én, a hentes-mészáros, meg Pali, a cukrász! Árpádunkkal mi lehet? Hova vihették azzal a leventével? Volt egy gyanúm, hogy mivel ő tényleg gagyogott németül, hazakerült már, vagy Amerika felé irányították az osztrákok.
- Egy órán belül jött egy magyarul tudó öreg pap. Kérdi, hajlandóak vagyunk-e gyónni? Összenéztünk, már miért ne. Akkor fehér kötényt szobalányszerű nő kíséretében bevezetett bennünket az épület egy csendes kis szobájába, és stólát akasztott a nyakába. Pali volt az első, nekem kint kellett váraoznom. Eltelt vagy húsz perc. Jön ki Pali, mosolyog. – Most te vagy soron.
- Tudod a gyónó imát?
- Tudom.
- Akkor mondd el.
- Már a második mondatnál együtt mondtuk. Ő is magyarul, de érezhetően olaszos hangsúllyal.
- A pap, amikor elértem addig, hogy elmeséltem a svájci rendőrnek is, nem értem, hogy én, aki nem vétettem a tízparancsoltnak... mégis! Félbeszakított.

– Most elmondasz három miatyánkot, három üdvözlégyet és három hiszekegyet, és én föloldozlak téged minden bűnödtől! Az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében! Ámen.

Keresztet vetett. Kis, kézi szenteltvíztartójából egy csöpp még az arcra is csapódott. Aztán kivárta, míg én elmondom a háromszor három imát, úgy magamban motyogva. Áldoztatásra a Palit is behívta.

– Lelketek immár megtisztulva. Isten veletek!

Meg voltam győződve, ez is don Giovanni műve. Hogy az egyház véleménye is mindenben számít, honnan gondolhattam volna?

– Szóval nem bírták tovább a szerb igát? – ez volt, most már megtudtam, személyesen a konzul – második kihallgatásának – első kérdése.

– Azt hallottuk, Géraldine felséges asszony...

– Felejsék el! – vágott közbe. – Hanem, kijük van Magyarországon?

Mondom, a nagyapám, a volt padéi jegyző, de a címét nem tudom, mert vagonok, barakkakás..., de a nagynéném.

– Neve, címe?

– Édesapám húga, leveleztünk is vele, Tóthné Heinrich Mária, Budapest, Hungária körút 18.

– És magának, Pál? Ha jól mondom a nevét.

– Senkim. Én a Pistával jöttem.

– Értem.

– Fáradjanak le ismét, majd hívatom magukat!

Mennyit váraoztunk, nem tudom, de dél lehetett, mert harangoztak minden templomban, és jön megint az olasz muki, integet, jöjjünk be. Sűrű bablevest kaptunk savanyú káposztával. Utána fánk szilvalekvárral. Megettük. – Kériünk még? Kértünk, kaptunk. Itt kéne maradni, gondoltam, ítélet napjáig, de e gondolatom azonnal vissza is szívtam, mert ezt gondoltuk Luganóban is.

Sajnos, nem maradhattunk.

– A beutazási vízumig... az osztrákokon keresztül... hát... háború is van... Ez, bizony, egy hónapánál hamarabb nem mehet –, mondja késő délután, maga is őszintén töprengve, a konzul. – De – és szinte fölcsillanó szemmel – itt van a magyar kultúregyesület... Adalberto Langen építészmérnök az elnöke, tőle munkát is kapnak, amíg itt vannak. Átadják neki a névjegyemet, aláírják, hogy a segélyt

fölvették, és várokozzanak, míg nem jelentkezünk. Stendhal tér 5. Tehát: Adalberto Langen.

Szívélyesen fogad, mondja, van is munka, kapunk, de előbb ezt az elismervényt kell aláírunk. Ezen ne múljon, gondolom, s írom is a nevem, de csak nem tudom kivenni, hogy az a papíron 400 vagy „csak” 100. Ez utóbbi jár, előlegként, ha becsületesen dolgozunk. Havonként, segélyként!

A következő hónapban ismét négyszáz az aláírandó számlán, száz a zsebünkben. Mondom Palinak, ne búsulj, hát ilyen gazdagok életünkben nem voltunk. S mit kellett csinálnunk? Valami nemzetközi kiállítást szerveztek, és a magyar csarnokot kellett berendezni. Fűrészelni a deszkát, hogy pászoljon a foglalatba a felirat, többször átmeszelni a falakat, hogy szép fehérek legyenek, állványokat csinálni, hetvenszer hetven centiseket, rövidebbeket, hosszabbakat., rövidebbeket, amire majd jön valami, zsírszódás oldattal futószőnyeget mosni, s napon szárítani...

Valami népi szállóban aludtunk, negyvenen egy szobában. Mindannyiunknak volt ágya, de figyelmeztettek bennünket, a pénzt mindenki tegye a feje alá, vagy spárgával kösse a csuklójára, mert azért felelősséget nem vállalnak.

Mind csirkefogó, bitang volt, s neked most elárulom: én a pénzemet nem a csuklómrá kötöttem, mert onnan is, míg horkolok, ellophatják, hanem a – hogy is mondjam –, férfiak vagyunk, a herémre. Foszladozóval, a még Albániából magammal hozott kenyértarisznya aljában mindeddig meglapulóval. A tarisznya pedig jókora kostókból volt, s nagyobb sem volt egy zacskónál. Otthon úgy mondták volna, komoly dohányostarisznya.

Lazábbra engedtem a spárgát, mert Teruska, ha másra még nem is, de arra már megtanított: értékes szerszám rejlik minden férfi gatyájában. Arra is vigyázni kellett. Láttam én éppen elég vesegyulladásost a börtönökben.

Pénzt tőlem el nem loptak. Palitól sem, mert ő is az én receptem követte. De elmúlt két, majd három hónap, semmi. A négyszáz fejében mindig aláírtuk a százat, amit becsületesen meg is kaptunk. Mások is így jártak.

Volt velünk két romániai magyar gyerek is, akiket a románok kitoloncoltak. Mindkettő apja az első világháborúban olasz katonaként esett ott fogságba, de a gyerekeknek még állampolgárságot sem adtak. Ezért szöktek meg. Itt sínylődtek velünk, mert az olaszok se tud-

tak mit kezdeni velük. Két héten át a temetőből hordtuk ki a havat együtt, aztán szennygödöröket tisztítottunk, árkot ástunk a külváros sáros utcáiban, ganét lapátoltunk egy disznófarmon a muralovas stráfkocsikra. Ez földolgozó üzem is volt, s miután megtudták, hentes vagyok, és a Korhecéknél is dolgoztam, ott akartak tartani. Ekkor döbbsentem rá, név ez az én volt cégem, nem is akármilyen. De Langen úr ezt nem engedélyezte.

– Majd ha a papírok elintéződtek, akkor esetleg, addig szó sem lehet róla.

Milánót úgy megismertem, mint a tenyeremet. S mert csak este mentem az utálatos szálláshelyemre, elkezdtem rendszeresen újságot olvasni. Nem is annyira a tartalmuk miatt, hanem mert született egy elképzelésem: ha Pestre érek, először olasz étterembe megyek, mondjuk szakácsnak, hogy ne éhezsek, így a nyelvet most már szinte tökéletesítve, a vendégek ízlése szerint készíteném az ételeiket.

Elmúlt vagy három hónap, amikor egy futár közli Langen úr üzenetét. Holnap reggel fél kilenckor jelentkezzek a konzulátuson.

Már reggel hétkor ott sétáltam körbe-körbe. S nem múltott az idő. Rendőr, portás, konzul, szakasztott ugyanazok.

– A maga nagyapja neve? Mondta már, de...

– Heinrich János.

– Tudomásunk szerint meghalt. Ha még nem értesült volna, fogadja részvétem.

Szegény nagyapa, de még csak egy pillanatnyi időt sem adott lelkem mélyén történő elszíratására, máris tovább kérdezett.

– A másik megnevezett?

– Tóthné Heinrich Mária, Budapest, Hungária körút 18.

– Stimmel!

– Még egyszer fogadja részvétem – és ehhez, fölállva, egy kicsit ki is húzva magát, az öltönye zakóját begombolva, irataiba nézve közli:

– A múlt év december 21-én temették. Tudjuk, kiváló emberünk volt, padéi jegyző. Isten nyugosztalja! Ha ma megkapja az osztrák átutazó vízumot, holnap indulhat haza. Útközben Bécsig ki nem száll, de bármi is történjék, Ausztriában az első szava ez legyen: „Heil, Hitler!” Ne magyarázzam, miért. Bécsben átszál a pesti gyorsra. Megértette? Itt a vonatjegy, 120 pengő, de ezt majd otthon téríti meg a magyar államnak.

– És a Berényi Pali?

– Az ő ügye kissé bonyolultabb, a mai állás szerint még függőben... Ne is kérdezzen többet. Majd az is rendeződni fog! Csak ki kell várni.

Jut eszembe, ama bizonyos százhusz pengővel a mai napig adós maradtam.

(Híd, 2004/1.)

BORDÁS GYŐZŐ 1948-BAN SZÜLETETT VERBÁSZON. PRÓZÁT ÍR.